

CU PRIVIRE LA CONSTITUȚIONALITATEA DECIZIILOR DE INADMISIBILITATE ALE CURȚII CONSTITUȚIONALE A REPUBLICII MOLDOVA

DOI: 10.5281/zenodo.3631363

CZU: 342.4/.565.2(478)

Doctor habilitat în drept **Victor BALMUȘ**

E-mail: victorbalmus@gmail.com

Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

REGARDING THE CONSTITUTIONALITY OF INADMISSIBILITY DECISIONS OF THE CONSTITUTIONAL COURT OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Summary. The author has made an analysis to the phenomenon of ignoring the principles of legal certainty and the quality of the norms of law both by legislative in the adoption of the Law on the Constitutional Court and the Code of constitutional jurisdiction, as well as in the derived normative acts, adopted by the Constitutional Court of the Republic of Moldova. The author considers that the Court exceeds its powers when interpreting the provisions of the Code of constitutional jurisdiction and even establishes primary rules. The regulation on the procedure for examining the referrals lodged to the Constitutional Court cannot establish "specific procedures for examining the referrals lodged to the Constitutional Court", which are not provided by the Code of constitutional jurisdiction. The author argues that the Court voluntarily interpreted the phrase "preliminary examination" in art. 9 of the Code of constitutional jurisdiction by "preliminary analysis of admissibility", point 5 of Decision no. AG-3, as long as neither the Code of constitutional jurisdiction nor the Law on the Constitutional Court does not operate with the term "admissibility". The author considers that all the decisions of the Constitutional Court, including the so-called decisions of inadmissibility of the referrals, are not final and can be appealed to the Court; not conforming to the principles of clarity and predictability of the legal norms the provisions of art. 26 paragraph (5) of the Law on the Constitutional Court, art. 5 lit. g), art. 78 paragraph (7), art. 82 paragraph (2) - (3) of the Code of constitutional jurisdiction and contrary to the constitutional norm provided by art. 140 par. (2) of the Constitution. The author concludes that the Constitutional Court: is not empowered by law with the right to issue decisions for inadmissibility of referrals, including those regarding the exception of unconstitutionality; it is entitled to make decisions to reject the referral if it finds that the referral is not motivated, does not include the object and circumstances on which the subject bases its requirements, is not exposed the legal norms and the arguments that justify the contested norm is contrary to the Constitution.

Keywords: Constitutional Court of the Republic of Moldova, principles of legal certainty and the quality of the norms of law, constitutionality, referral, exception of unconstitutionality, admissibility, decision of inadmissibility.

Rezumat. Autorul a supus analizei fenomenul ignorării principiilor securității juridice și calității normelor de drept atât de legiuitor în cadrul adoptării Legii cu privire la Curtea Constituțională și a Codului jurisdicției constituționale, cât și în actele normative derivate, adoptate de Curtea Constituțională a Republicii Moldova. În opinia autorului, Curtea își depășește competențele când interpretează prevederile Codului jurisdicției constituționale, ba chiar instituie norme primare. Regulamentul privind procedura de examinare a sesizărilor depuse la Curtea Constituțională nu poate să instituie „proceduri specifice examinării sesizărilor depuse la Curtea Constituțională” care nu sunt prevăzute de Codul jurisdicției constituționale. După cum susține autorul, Curtea a interpretat voluntar sintagma „examinare preliminară” din art. 9 al Codului jurisdicției constituționale prin „analiză prealabilă admisibilității”, pct. 5 din Decizia nr. AG-3, atât timp cât nici Codul jurisdicției constituționale, nici Legea cu privire la Curtea Constituțională nu operează cu termenul „admisibilitate”. Autorul consideră că toate deciziile Curții Constituționale, inclusiv așa-numitele decizii de inadmisibilitate a sesizărilor, nu sunt definitive și pot fi contestate la Curte; nu sunt conforme principiilor clarității și previzibilității normelor juridice dispozițiile art. 26 alin. (5) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art. 5 lit. g), art. 78 alin. (7), art. 82 alin. (2)-(3) din Codul jurisdicției constituționale și-s contrare normei constituționale prevăzute de art. 140 alin. (2) din Constituție. Autorul conchide că Curtea Constituțională: nu este abilitată prin lege cu dreptul de a emite decizii de inadmisibilitate a sesizărilor, inclusiv a celor privind excepția de neconstituționalitate; este în drept să pronunțe decizii de respingere a sesizării în cazul când constată că sesizarea nu este motivată, nu cuprinde obiectul și împrejurările pe care subiectul își întemeiază cerințele, nu sunt expuse normele legale și argumentele care justifică că norma contestată contravine Constituției.

Cuvinte-cheie: Curtea Constituțională a Republicii Moldova, principiile securității juridice și calității normelor de drept, constituționalitate, sesizare, excepție de neconstituționalitate, admisibilitate, decizie de inadmisibilitate.

Potrivit §78-79 din Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 09.02.2016 pentru interpretarea articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituția Republicii Moldova: „Fiind un instrument de apărare a drepturilor și libertăților fundamentale, excepția de neconstituționalitate poate fi invocată într-un proces declanșat și doar în cazul în care are incidență în soluționarea cauzei aflate pe rolul instanței de judecată.”, iar (...) controlul concret de constituționalitate pe cale de excepție constituie singurul instrument prin intermediul căruia cetățeanul are posibilitatea de a acționa pentru a se apăra împotriva legislatorului însuși, în cazul în care, prin lege, drepturile sale constituționale sunt încălcate.”

Conform art. 12¹ alin. (2) din Codul de procedură civilă și Hotărârii Curții Constituționale nr. 2 din 09.02.2016, **admisibilitatea excepției de neconstituționalitate este determinată de instanțele de judecată**, „(...) limitându-se exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții:

a) obiectul excepției intră în categoria actelor prevăzute la art.135 alin. (1) lit. a) din Constituție;

b) excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia ori este ridicată de către instanța de judecată din oficiu;

c) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei;

d) nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate.”

În acest context, reținem *Decizia nr. 755 din 12 mai 2009, M. Of. nr. 516 din 28 iulie 2009* care, cu referire la art. 146 din Constituția României, constată: „Instanța de judecată are rol de filtru al excepției de neconstituționalitate ridicate de părți, având obligația de a le respinge ca inadmisibile pe cele care nu îndeplinesc cerințele legii. Condițiile pe care o excepție de neconstituționalitate trebuie să le îndeplinească pentru a fi admisibilă sunt strict prevăzute de lege, astfel că instanța de judecată nu poate respinge ca inadmisibilă excepția pentru alte motive decât cele limitativ enumerate. În acest sens trebuie interpretat și rolul instanței de a se pronunța asupra oportunității sesizării instanței de contencios constituțional. Astfel, în exercitarea rolului său de filtru, instanța nu poate respinge excepția de neconstituționalitate pe motive ce țin de temeinicia sau netemeinicia acesteia, suprapunându-se astfel competenței instanței de contencios constituțional, ci doar cu privire la motive ce țin strict de îndeplinirea condițiilor de admisibilitate. În plus, în anumite situații, instanța este cea mai în măsură să aprecieze asupra condițiilor de admisibilitate, așa cum este legătura care trebuie să existe între textele de lege criticate și fondul cauzei” [1, p. 401-402].

Potrivit art. 29 alin. (1) din Legea României nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții

Constituționale, „Curtea Constituțională decide asupra excepțiilor ridicate în fața instanțelor judecătorești sau de arbitraj comercial privind neconstituționalitatea unei legi sau ordonanțe ori a unei dispoziții dintr-o lege dintr-o ordonanță în vigoare, care are legătură cu soluționarea cauzei în orice fază a litigiului și oricare ar fi obiectul acestuia” [2].

În Hotărârea Curții Constituționale a României nr. 26/2010 privind actele de sesizare a Curții Constituționale în temeiul art. 146 lit. d) din Constituție, Plenul Curții Constituționale în art. 1 a specificat; „Dosarele Curții Constituționale având ca obiect excepții de neconstituționalitate cu privire la care Curtea este sesizată în temeiul art. 146 lit. d) din Constituția României, republicată, se vor constitui numai în baza actului de sesizare constând într-o încheiere distinctă, care va cuprinde punctele de vedere ale părților și opinia instanței asupra excepției”.

Astfel, în scopul respectării principiului calității normelor juridice Curtea Constituțională a României a creat un filtru eficient, stabilind structura concretă a dosarelor Curții, având ca obiect excepția de neconstituționalitate, a exclus fenomenul „deciziilor de inadmisibilitate” și a limitat cazurile de „(...) pronunțare a unor decizii de respingere a excepțiilor de neconstituționalitate pe considerente formale, ce țin de legalitatea sesizării Curții Constituționale” [3] și accentuând competența instanței de contencios constituțional asupra motivelor ce țin de temeinicia sau netemeinicia acesteia”.

Astfel, **Curtea Constituțională a României pronunță doar decizii de admitere a excepției de neconstituționalitate și constată că soluția legislativă contestată este neconstituțională sau decizii de respingere a excepției de neconstituționalitate** și constată că soluția legislativă contestată este constituțională.

Curtea Constituțională a Republicii Moldova, examinând „admisibilitatea” sesizării nr. 130g din 11.07.2019 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din art. 258 alin. (2), (3) din Codul administrativ, s-a referit doar la primele două condiții de admisibilitate prevăzute de art. 12¹ alin. (2) lit. a)-b) din Codul de procedură civilă și de Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 09.02.2016 pentru interpretarea articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituția Republicii Moldova.

Sunt incontestabile raționamentele formale ale Curții Constituționale din §16-17: (...) Parlamentul are competența exclusivă de a reglementa prin lege organizarea și funcționarea instanțelor judecătorești și a contenciosului administrativ (...) „Parlamentul posedă, în acest sens, o marjă discreționară, în măsura în care nu afectează de o manieră nejustificată drepturile fundamentale ale persoanei”, însă Curtea nu putea să

nu observe că dispoziția art. 258 alin. (3) din Codul administrativ nu ia în considerare faptul că la data intrării în vigoare a acestei legi pendinte în judecătoria se aflau un număr imens de cauze în contencios administrativ, inclusiv cele prevăzute de art. 192 alin. (2) din Codul de procedură civilă: „*Cauzele privind încasarea pensiei de întreținere, apărarea drepturilor și intereselor minorului, repararea prejudiciului cauzat prin vătămare a integrității corporale sau prin altă vătămare a sănătății ori prin deces, litigiile de muncă, contestarea actelor normative, a hotărârilor, acțiunilor sau inacțiunilor autorităților publice, ale altor organe și organizații, ale persoanelor oficiale și funcționarilor publici se judecă de urgență și în mod prioritar*”.

Mai mult, declinarea competenței, în dispozițiile tranzitorii (art. 258 alin. (3)) și art. 199 alin. (3) din Codul administrativ, pe cauzele de contencios administrativ pendinte judecătorilor nespecializați înaintea intrării în vigoare a Codului administrativ, până la 1 aprilie 2019, în favoarea judecătorilor/completelor specializate (nou instituite în mare grabă și arbitrar) pentru cauzele de contencios administrativ va avea drept consecințe inevitabile încălcarea termenului rezonabil de examinare a cauzelor menționate și, implicit încălcarea dreptului părților la un proces echitabil.

Potrivit Legii nr. 100/22.12.2017 cu privire la actele normative, dispozițiile tranzitorii ale actului normativ:

- „cuprind măsurile ce se instituie cu privire la continuarea raporturilor juridice născute în temeiul vechilor reglementări care urmează a fi abrogate sau înlocuite de noul act normativ (...)”;

- „trebuie să asigure, pe o perioadă determinată, corelarea noilor reglementări cu cele ale actelor normative preexistente, menținerea temporară a unor situații juridice născute în temeiul vechilor reglementări și, după caz, să asigure modificarea altor acte normative” [4, art. 48 alin. (1)-(2)].

Mai mult, Codul de procedură civilă consacră expres: „*Legea procedurală civilă care impune obligații noi, anulează sau reduce drepturile procedurale ale participanților la proces, limitează exercitarea unor drepturi ori stabilește sancțiuni procedurale noi sau suplimentare nu are putere retroactivă*” [5, art. 3].

Considerăm că în dispoziția art. 258 alin. (3) din Codul administrativ „Procedurile de contencios administrativ inițiate până la intrarea în vigoare a prezentului cod se vor examina în continuare, după intrarea în vigoare a prezentului cod, conform prevederilor prezentului cod. (...)” este contrară dispoziției art. 1 alin. (2) din legea în cauză care prevede: „*Legislația administrativă se întemeiază pe normele constituționale dezvoltate în prezentul cod, în alte legi și în alte acte normative subordonate legii, care reglementează raporturile*

administrative și care trebuie să fie în concordanță cu Constituția Republicii Moldova”.

În §15 al Deciziei Curții Constituționale nr. 99 din 30.09.2019 de inadmisibilitate a sesizării nr.130g/2019 Curtea observă că „autorul excepției de neconstituționalitate a pretins că prevederile contestate ar încălca articolele 20 (care garantează accesul liber la justiție), 23 (care asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle) și 54 (care stabilește cazurile în care pot fi restrânse anumite drepturi sau libertăți și că restrângerile trebuie să fie proporționale) din Constituție”, însă în **esență, autorul nu doar** „*și exprimă dezacordul cu reglementarea aplicării în timp a normelor care reglementează procedurile de contencios administrativ inițiate până la data intrării în vigoare a Codului administrativ, precum și după intrarea acestuia în vigoare (1 aprilie 2019)*”, **dar aduce argumente de fapt și de drept care demonstrează că dispozițiile tranzitorii ale Codului administrativ pentru cauzele pendinte la 01.04.2019 sunt contrare normelor constituționale și principiilor predictibilității și calității normelor de drept, precum și îngrădește accesul liber la justiție prin încălcarea termenului rezonabil de soluționare a cauzei.**

În §18 al Deciziei Curții Constituționale nr. 99 din 30.09.2019 de inadmisibilitate a sesizării nr.130g/2019, irelevant controlului „admisibilității”, „Curtea menționează că aplicarea în timp a legii este reglementată prin norme specifice, denumite norme instrumentale, i.e. principii și reguli conflictuale, cuprinse în dispoziții legale speciale, adică în dispoziții tranzitorii, elaborate pentru a governa situațiile juridice născute sub imperiul legii vechi, ori în dispoziții legale generale, care guvernează în lipsa dispozițiilor speciale, legea aplicabilă *ratione temporis* în caz de trecere de la un regim normativ la altul”, compilând integral opinia autorului Marian Nicolae referitor la *noțiunile generale privind aplicarea legii civile în timp*, expusă în monografia *Contribuții la studiul conflictului de legi în timp în materie civilă* [6, p. 301].

În același timp, Curtea Constituțională nu a apelat la **opinia autorului menționat supra privind legea de procedură civilă**, deoarece acesta a decis să provoace discuții, venind doar cu întrebări: „În cazul modificării regulilor procesuale, de *competență, de organizare judecătorească ori de procedură propriu-zisă, dispozițiile legii noi sunt aplicabile oare proceselor în curs (lites pendentes), ori numai proceselor viitoare (lites futuræ), proceselor având ca obiect litigii născute din acte sau fapte anterioare sau doar litigiilor derivate din acte sau fapte posterioare legii noi? În materie de probe, de asemenea, admisibilitatea probelor este supusă legii vechi sub care a fost încheiat actul, iar administrarea lor exclusiv*

legii noi? *Termenele și căile de atac sunt cele prevăzute de legea veche de la data deschiderii procesului, de la data pronunțării hotărârilor judecătorești ori de la comunicării hotărârii susceptibile de control judiciar?*” [6, p. 324].

Sușinim opinia prof. Ion Deleanu potrivit căreia „**Normele de competență ultraactivează, procesele în curs de judecată la data schimbării competenței instanțelor legal învestite continuând să fie judecate de acele instanțe, potrivit legii sub care au început**” [7, p. 70].

Astfel, în opinia noastră, conform art. 73 alin. (5) din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative, **în dispozițiile tranzitorii din Codul administrativ era necesar de specificat că pentru cauzele de contencios administrativ pendinte la 01.04.2019 normele de competență aplicate până la 01.04.2019 vor ultraactiva, deci, cauzele pendinte vor fi „judecate de acele instanțe, potrivit legii sub care au început”**.

În susținerea „inadmisibilității” argumentelor Curții Constituționale a Republicii Moldova aducem și extrasele din unele decizii ale Curții Constituționale a României:

„1. Principiul neretroactivității legii își găsește justificarea și are rolul de a asigura stabilitatea și securitatea raporturilor juridice. Prin urmare, numai o normă previzibilă poate determina în mod clar conduita subiecților de drept, destinatari ai legii. (Decizia nr. 11 din 15 ianuarie 2015, M. Of. nr. 102 din 9 februarie 2015)” [1].

„9. Principiul neretroactivității legii este valabil pentru orice lege, indiferent de domeniul de reglementare al acesteia. Singura excepție pe care o îngăduie norma constituțională privește legea penală sau contravențională mai favorabilă (în acest sens, Decizia nr. 90 din 1 iunie 1999, publicată în M. Of. nr. 489 din 11 octombrie 1999, și Decizia nr. 228 din 13 martie 2007, publicată în M. Of. nr. 283 din 27 aprilie 2007). **Suntem în prezența unei reguli imperative de la care nu se poate deroga în materie civilă, indiferent dacă este vorba de legi materiale sau legi procesuale.** (Decizia nr. 88 din 27 februarie 2014, M. Of. nr. 281 din 16 aprilie 2014)” [1].

„37. **Nu intră în competența Curții controlul aplicării dispozițiilor unei legi sub raportul acțiunii lor în timp, ci numai constatarea dacă aceste dispoziții sunt în concordanță cu Constituția** (Decizia nr. 181 din 17 decembrie 1998, M. Of. nr. 65 din 16 februarie 1999)” [1].

În ceea ce privește speța din §21 al Deciziei Curții Constituționale nr. 99 din 30.09.2019 de inadmisibilitate a sesizării nr. 130g/2019, „Curtea face trimitere, în acest sens, la considerentele exprimate în jurisprudența Curții Europene, în care ea a apreciat că este rezonabil ca instanțele naționale să aplice principiul *tempus regit actum* în ceea ce privește legile procedurale (a se

vedea *Mione v. Italia* (dec.), nr. 7856/02, 12 februarie 2004, *Rasnik v. Italia* (dec.), nr. 45989/06, 10 iulie 2007, *Martelli v. Italia* (dec.), nr. 20402/03, 12 aprilie 2007)”; **aceasta a fost invocată trunchiat, probabil pentru a găsi un temei, măcar și inventat, pentru a nu examina în fond Sesizarea nr. 130g din 11.07.2019.**

În realitate, §110 din *Cauza Scoppola c. Italiei* (No 2) este expres consacrată aplicării principiului *tempus regit actum* în ceea ce privește legile procedurale (penale – n.n.): „Curtea reiterează că **normele privind retroactivitatea prevăzute la articolul 7 din Convenție se aplică numai dispozițiilor care definesc infracțiunile și sancțiunile pentru acestea**; pe de altă parte, **în alte cazuri, Curtea a apreciat că este rezonabil ca instanțele naționale să aplice principiul *tempus regit actum* în ceea ce privește legile procedurale (a se vedea, cu referire la noile reglementări privind termenele de apel, *Mione v. Italia* (dec.), Nr. 7856/02, 12 februarie 2004 și *Rasnik împotriva Italiei* (dec.), Nr. 45989/06, 10 iulie 2007; a se vedea, de asemenea, *Martelli împotriva Italiei* (dec.), Nr. 20402/03, 12 aprilie 2007, **privind punerea în aplicare a unei legi care conține noi norme privind evaluarea probelor**, și *Came și alții*, citate mai sus, §§ 147-149, **privind aplicarea imediată a procedurilor pendinte sau a normelor de limitare**). Prin urmare, Curtea trebuie să stabilească dacă textul care, în cazul de față, a suferit modificări legislative reclamate, respectiv articolul 442 § 2 din CPC, conținea dispoziții de drept penal de fond și, în special, dispoziții care influențează durata pedepsei impuse” [8].**

La această concretizare, de altfel axiomatică, a relevanței *Cauzei Scoppola c. Italiei* (No 2) pentru dreptul material și procedural penal s-au referi mai mulți autori:

„3. Dispoziții de fond și dispoziții de procedură: **Neretroactivitatea privește numai dispozițiile ce definesc infracțiunile și pedepsele aplicabile acestora**; este însă rezonabil ca instanțele interne să aplice principiul *tempus regit actum* cu privire la dispozițiile de natură procedurală (**termene de introducere a unor căi de atac, moduri de apreciere a probelor, termene de prescripție, etc.** *Mione c. Italiei* (dec.), 7856/02, 12 februarie 2004; *Rasnik c. Italiei* (dec.), 45989/06, 10 iulie 2007; *Martelli c. Italiei* (dec.), 20402/03, 12 aprilie 2007). Indiferent de calificarea dată în dreptul intern, o dispoziție care afectează lungimea pedepsei aplicabile va intra în câmpul de aplicare al articolului 7 – spre exemplu, **o dispoziție ce conduce la scurtarea pedepsei aplicabile în cazul în care se urmează o procedură simplificată** (*Scoppola c. Italiei* (nr. 2) (MC), 10249/03, 17 septembrie 2009)” [9];

„Astfel, Curtea a reamintit că regulile privind retroactivitatea conținute de art. 7 din Convenție nu sunt aplicabile decât infracțiunilor și pedepselor; în schimb,

în alte cauze, Curtea a estimat ca fiind rezonabilă aplicarea, de către jurisdicțiile interne, a principiului *tempus regit actum* în ceea ce privește legile de procedură (a se vedea în acest sens *Mione c. Italiei* (dec.), nr. 7856/02, 12 februarie 2004, și *Rasnik c. Italiei* (dec.), nr. 45989/06, 10 iulie 2007, precum și *Martelli c. Italiei* (dec.), nr. 20402/03, 12 aprilie 2007, privind punerea în aplicare a unei legi noi referitoare la valoarea probelor și Coëme și alții, referitoare la aplicarea imediată la procedurile în curs a regulilor referitoare la prescripție). Pentru a stabili dacă textul art. 7 CEDO este aplicabil și unor texte de procedură penală, Curtea reține următoarele criterii: **textul procedural să fie utilizat în cursul procesului pentru judecarea unei infracțiuni, să fie calificat ca penal în dreptul intern și să aibă un scop represiv și disuasiv** [10].

Considerăm că în Decizia nr. 99 din 30.09.2019 Curtea a invocat irelevant *Cauza Scoppola c. Italiei* (nr. 2) (MC), 10249/03, 17 septembrie 2009), dar a ignorat mai multe spețe relevante din jurisprudența CtEDO și menționate în sesizarea nr. 130g din 11.07.2019 [18, p. 10-17]:

1. Hotărârea CtEDO din 01.04.2008, *Dumitrescu versus România*, în care Curtea Europeană constată „57. (...) că derularea procedurii a fost marcată de amânarea repetată a cauzei la noi audieri pentru vicii de procedură de citare, prin lungile termene fixate înainte ca o nouă jurisdicție sesizată asupra dosarului să fixeze prima audiere și, mai ales, prin declinările de competență, la începutul procedurii, cauza nefiind trimisă în fața jurisdicțiilor civile competente decât la 25 iunie 1996 (vezi, *mutatis mutandis*, *Ispan împotriva României*, nr. 67710/01, alineatul 44, 31 mai 2007). Întârzierile rezultând din aceste amânări, precum casația cu amânare din 12 octombrie 1998 pentru vicii de procedură, sunt imputabile autorităților. În ceea ce privește comportamentul autorităților, constatând în același timp cele câteva amânări la o nouă audiere pe care le solicitase în special pentru a-și pregăti apărarea, Curtea reiterează că nu i-ar putea reproșa că a folosit diverse recursuri interne pentru a-și apăra drepturile (Simon împotriva Franței, nr. 66053/01, alineatul 31, 8 iunie 2004). 58. Curtea consideră, așadar, că nici complexitatea afacerii, nici comportamentul reclamantului nu explică durata procedurii, luată în ansamblul său. 59. Ținând cont de cele de mai sus și de jurisprudența sa în materie, Curtea consideră că în speță durata procedurii litigioase nu răspunde cerinței de „termen rezonabil”. 60. Așadar, a existat o încălcare a articolului 6 alineatul 1”.

2. În *Cauza Ispan împotriva României* Curtea a apreciat: „43. Fiind vorba de comportamentul tribunalelor naționale, Curtea constată că importante întârzieri în procedură au fost cauzate de casările și

trimiterile succesive ale cauzei și prin deciziile de declinare de competență. (...). 47. După ce a examinat toate elementele care i-au fost prezentate, ținând seama de jurisprudența sa în materie, curtea apreciază că în speță durata procedurii litigioase este excesivă și nu răspunde exigenței „termenului rezonabil”. 48. Pornind de aici, a avut loc o încălcare a articolului 6 §1” [11].

3. Tot în această ordine, în *Cauza Allenet de Ribemont versus Franța* Curtea a concluzionat: „57. Complexitatea cauzei și comportamentul reclamantului nu pot justifica singure durata procedurilor, întârzierile acumulate s-au datorat în principal atitudinii autorităților naționale, mai ales refuzului de a admite cererile repetate ale reclamantului cu privire la administrarea unei probe esențiale. (...) Prin urmare, s-a încălcat articolul 6 paragraful 1” [12].

4. Totodată considerăm relevante concluziile Curții Europene a Drepturilor Omului în următoarele spețe:

„(...) 375. Deși autoritățile naționale nu pot fi considerate responsabile pentru comportamentul unui pârât, **metodele de tergiversare utilizate de una dintre părți nu le exonerează de obligația de a asigura derularea procedurilor într-un termen rezonabil** (*Mincheva împotriva Bulgariei*, pct. 68). (...)

381. În plus, **introducerea unei reforme pentru a accelera examinarea cauzelor nu justifică întârzierile, deoarece statul trebuie să organizeze momentul intrării în vigoare și punerea în aplicare astfel încât să nu se prelungescă examinarea cauzelor pendinte** (*Fisanotti împotriva Italiei*, pct. 22). (...)

384. **Deși schimbările repetate ale judecătorilor întârzie desfășurarea procedurii, întrucât fiecare dintre aceștia trebuie mai întâi să se familiarizeze cu cauza, acest lucru nu exonerează statul de obligațiile sale în materie de termen rezonabil, pentru că este sarcina statului să asigure buna organizare a administrării justiției** (*Lechner și Hess împotriva Austriei*, pct. 58)” [13].

În contextul constituționalității deciziilor de „inadmisibilitate” ale Curții Constituționale nu putem să nu menționăm o problemă „internă” a Curții – cadrul normativ necorespunzător principiilor pe care Curtea le aplică la examinarea sesizărilor, la pronunțarea hotărârilor și deciziilor, la emiterea avizelor.

Constituția Republicii Moldova consacră: „Curtea Constituțională garantează supremația Constituției, asigură realizarea principiului separării puterii de stat în putere legislativă, putere executivă și putere judecătorească și garantează responsabilitatea statului față de cetățean și a cetățeanului față de stat” [14, art. 134 alin. (3)]. În acest context Curtea Constituțională „își desfășoară activitatea din inițiativa subiecților prevăzuți de Legea cu privire la Curtea Constituțională” și „exer-

cită, la sesizare, controlul constituționalității legilor și hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, precum și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte” și „rezolvă cazurile excepționale de neconstituționalitate a actelor juridice, sesizate de Curtea Supremă de Justiție” [14, art. 135 alin. (2), alin. (1) lit. a), g)].

Conform art. 140 din Constituție, „Legile și alte acte normative sau unele părți ale acestora devin nule, din momentul adoptării hotărârii corespunzătoare a Curții Constituționale”, iar „Hotărârile Curții Constituționale sunt definitive și nu pot fi atacate”.

În pofida faptului că, potrivit art. 24 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, „Curtea Constituțională exercită jurisdicția la sesizarea făcută de subiecții stabiliți de prezenta lege, în condițiile Codului Jurisdicției Constituționale”, care „(...) trebuie să fie motivată și să corespundă cerințelor prevăzute în Codul Jurisdicției Constituționale”, există discrepanțe vădite între normele corespondente ale acestor două legi.

Astfel, dacă art. 26 alin. (1) și (5) din Legea cu privire la Curtea Constituțională introduce noțiunea de acte ale Curții Constituționale și prevede că „Curtea Constituțională adoptă hotărâri, decizii și emite avize” și „Actele Curții Constituționale nu sunt supuse nici unei căi de atac, sunt definitive (...)”, apoi potrivit art. 61 din Codul jurisdicției constituționale: „Curtea Constituțională pronunță hotărâri și decizii și emite avize”, „În cazul soluționării în fond a sesizării se pronunță hotărâre sau se emite aviz”, iar „În cazul nesoluționării în fond a sesizării se pronunță decizie, care se întocmește ca act aparte ori se consemnează în procesul-verbal”, însă doar „Hotărârea și avizul Curții Constituționale sunt definitive și nu pot fi atacate” [15, art. 71]. Deci, deciziile Curții constituționale nu sunt definitive și pot fi contestate la Curte (de exemplu decizia privind încasarea cheltuielilor de judecată [15, art. 78 alin. (7)]).

Mai mult, dispoziția art. 5 lit. g) din Codul jurisdicției constituționale prevede că de rând cu examinarea contestațiilor la deciziile luate de judecătorii Curții Constituționale privind cheltuielile de judecată, în competența Curții Constituționale intră „examinarea contestațiilor la sancțiunile aplicate de Președintele Curții Constituționale”.

În același timp, potrivit art. 82 din Codul jurisdicției constituționale, „Măsurile de asigurare a unor condiții normale pentru exercitarea jurisdicției constituționale se întreprind prin decizie a președintelui ședinței, care se consemnează în procesul-verbal al ședinței sau se anexează la el. (...) Dacă persoana refuză să plăteas-

că amenda ori nu o plătește în termen, decizia Curții Constituționale se execută în condițiile legii, în temeiul extrasului din procesul-verbal al ședinței sau al deciziei președintelui ședinței”.

Dacă este clar că hotărârile Curții Constituționale „se pronunță asupra constituționalității legilor, regulamentelor și hotărârilor Parlamentului, decretelor Președintelui Republicii Moldova, hotărârilor și dispozițiilor Guvernului, precum și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte” [15, art. 62], apoi norma art. 64 din Codul jurisdicției constituționale „Deciziile sunt pronunțate de Curtea Constituțională, de Președintele și de judecătorii Curții în cazurile prevăzute de procedura jurisdicției constituționale, cu excepția celor care necesită hotărâri sau avize” [15, art. 64], presupune că acele cazuri când Curtea Constituțională, Președintele și judecătorii Curții pronunță decizii sunt expres prevăzute de Codul jurisdicției constituționale.

Analiza normelor Codului jurisdicției constituționale a scos în evidență următoarele cazuri în care Curtea Constituțională, de Președintele și de judecătorii Curții pronunță decizii:

- examinarea contestațiilor (...) la deciziile luate de judecătorii Curții Constituționale privind cheltuielile de judecată (art. 5 lit. g));
- suspendarea acțiunii actelor supuse controlului constituționalității, (...) până la soluționarea în fond a cauzei cu emiterea unei decizii sau hotărâri definitive (art. 7¹ alin. (1));
- adoptarea deciziei de suspendare a acțiunii actului contestat de plenul Curții Constituționale cu votul a cel puțin 3 judecători sau în caz de imposibilitate a convocării plenului Curții, decizia de suspendare se emite printr-o dispoziție a Președintelui Curții Constituționale, cu confirmarea ulterioară obligatorie de către plenul Curții Constituționale (art. 7¹ alin. (1), (4));
- adoptarea deciziei Curții Constituționale de a lua spre examinare sesizarea și de a o include în ordinea de zi (art. 20 alin. (3) lit. a));
- recuzarea judecătorului Curții Constituționale se efectuează, după ascultarea lui, printr-o decizie motivată a Curții (art. 27 alin. (5));
- dispoziția de efectuare a expertizei este legalizată prin cerința nominală a judecătorului raportor ori prin decizia Curții Constituționale, cu indicarea termenului de prezentare în scris a raportului de expertiză (art. 32 alin. (1));
- în cazul când sesizarea este inclusă pe ordinea de zi ea se restituie prin decizia Curții Constituționale la solicitarea retragerii de către subiectul ei (art. 41);
- în cazul în care Curtea Constituțională a pronunțat o decizie privitor la un act normativ

(parțial ori în ansamblu), nu se admite o sesizare repetată, iar dacă subiectul a retras sesizarea, o sesizare repetată se admite doar după 9 luni (art. 42);

▪ *demersurile participanților la proces prezentate în scris sau oral se soluționează în ședință, prin decizia Curții Constituționale (decizie protocolară pronunțată de Curtea Constituțională). La fel prin decizia sau dispoziția Curții Constituționale se dispune citarea la proces a noi persoane (art. 50, art. 52 alin. (1) lit. l));*

▪ *decizia privind amânarea ședinței se ia cu majoritatea de voturi a judecătorilor Curții Constituționale (art. 59 alin. (2));*

▪ *în cazul soluționării în fond a sesizării se pronunță hotărâre sau se emite aviz, iar în cazul nesoluționării în fond a sesizării se pronunță decizie, care se întocmește ca act aparte ori se consemnează în procesul-verbal (art. 61);*

▪ *revizuirea hotărârii și avizului se efectuează numai la inițiativa Curții Constituționale, prin decizie, adoptată cu votul majorității judecătorilor ei (art. 72);*

▪ *corectarea inexactităților și greșelilor de redacție se face numai în ședința Curții Constituționale, cu pronunțarea deciziei respective (art. 73 alin. (2));*

▪ *măsurile de asigurare a unor condiții normale pentru exercitarea jurisdicției constituționale se întreprind prin decizie a președintelui ședinței (art. 82 alin. (2));*

▪ *în cazul în care completul de urmărire disciplinară constată că sesizarea nu este întemeiată, cauza se clasează printr-o decizie a Președintelui Curții sau a Curții (art. 84 alin. (3)).*

Potrivit art. 40 alin. (3) din Codul jurisdicției constituționale, în cazul dacă forma și conținutul sesizării prezentate Președintelui Curții contravine cerințelor art. 39 al aceleiași legi **Președintele primește sesizarea, propunând subiectului să lichideze neajunsurile, sau o respinge.**

Deși Codul jurisdicției constituționale nu specifică dacă respingerea sesizării se motivează în decizia de respingere, considerăm că aceasta trebuie să se efectueze prin decizia motivată a Curții Constituționale, similar restituirii sesizării (art. 41 alin. (2)).

Pentru moment (04.11.2019), jurisprudența Curții Constituționale include 4 decizii de respingere a solicitărilor privind suspendarea acțiunii unor acte normative și 29 de decizii de respingere a sesizărilor. De exemplu, Curtea Constituțională a respins prin decizie: sesizarea unui grup de deputați în Parlament în temeiul art. 26 alin.(1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art. 6 alin.(2), art. 61 alin.(3) și art. 64 din Codul jurisdicției constituționale [16], sesizarea privind controlul constituționalității prevederilor art. 14 alin.(4) din Legea nr. 344-XIII din 23 decem-

brie 1994 privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz-Yeri) în temeiul art. 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art. 61 alin.(3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale [17] etc.

În schimb, jurisprudența Curții Constituționale numără în prezent (04.11.2019) 498 de decizii de inadmisibilitate a sesizărilor privind excepția de neconstituționalitate. De exemplu, Curtea Constituțională a considerat: inadmisibilă sesizarea nr. 130g/2019 privind excepția de neconstituționalitate a art. 258 alin. (2) și (3) din Codul administrativ în baza articolului 26 alin.(1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, precum și a art. 61 alin.(3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale[18]; nu a acceptat spre examinare în fond sesizarea pentru controlul constituționalității art. 9 alin. (1) lit. h), lit. l) și lit. o), art. 21 alin. (2), art. 22 alin. (2) și alin. (3) și a ultimei fraze din art. 23 din Legea nr. 192-XIV din 12 noiembrie 1998 privind Comisia Națională a Pieței Financiare [19] în temeiul art. 26 alin.(1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art. 40 alin. (3), 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale etc.

Dacă analizăm temeiul legal al deciziilor menționate supra constatăm că acesta este aproape același, adică reprezintă un temei prevăzut de art. 40 alin. (3) din Codul jurisdicției constituționale care este condiționat de necorespunderea formei și conținutului sesizării cerințelor art. 39 din cod. Considerăm incertă emiterea deciziilor de inadmisibilitate atât timp cât procedura jurisdicției constituționale nu le prevede expres.

Invocarea art. 61 alin. (3) din Codul jurisdicției constituționale nu este legitimă în cazul când instanța nu dă apreciere circumstanțelor de fapt și de drept, ignoră spețele din jurisprudența CtEDO relevante cauzei, se pronunță asupra fondului sesizării, fără ca să o examineze în fond, lezând dreptul la apărare a subiectului sesizării.

Codul de procedură civilă în art. 12¹ alin. (2) lit. a)-b) și Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 09.02.2016 consacră expres că „**judecătorul ordinar nu se pronunță asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, limitându-se exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții: (1) obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse la articolul 135 alin.(1) lit. a) din Constituție; (2) excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia, sau indică faptul că este ridicată de către instanța de judecată din oficiu; (3) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei; (4) nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate**” [20].

Astfel, dacă *judecătorul ordinar se pronunță doar asupra întrunirii în sesizare a condițiilor de admisibilitate* prevăzute de Codul de procedură civilă și de Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 09.02.2016, Curtea Constituțională urmează să se pronunțe *asupra temeiniciei sesizării și asupra conformității cu Constituția a normelor contestate* .

În §15 din Decizia nr. 2 din 12.04.2013 privind inadmisibilitatea sesizării pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr. 192-XIV din 12 noiembrie 1998 privind Comisia Națională a Pieței Financiare, Curtea reține: „Potrivit art. 24 alin. (2) și alin. (4) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art. 39 din Codul jurisdicției constituționale, *sesizarea trebuie să fie motivată, să cuprindă obiectul și împrejurările pe care subiectul își întemeiază cerințele, expunerea normelor legale și argumentele care justifică că norma contestată contravine Constituției*”.

Mai mult, potrivit Deciziei nr. 98 din 19.12.2016, „sesizarea privind excepția de neconstituționalitate prezintă o structură care *cuprinde trei elemente obligatorii: textul contestat din punctul de vedere al constituționalității, textul de referință despre care se pretinde că este încălcat și motivarea de către autorul excepției a pretensei neconformități existente între cele două texte*”.

Deci, în *decizia de respingere a sesizării Curtea trebuie să aprecieze dacă sesizarea este motivată, cuprinde obiectul și împrejurările pe care subiectul își întemeiază cerințele, expunerea normelor legale și argumentele care justifică că norma contestată contravine Constituției*, însă în §18 din decizia în cauză Curtea reiterează că *aplicabilitatea și relevanța normei contestate pentru soluționarea litigiului principal reprezintă o condiție esențială pentru admisibilitatea sesizării*.

„În vederea stabilirii unor reguli de procedură specifice examinării sesizărilor depuse la Curtea Constituțională, în conformitate cu prevederile Legii nr. 317-XIII din 13 decembrie 1994 cu privire la Curtea Constituțională și Codului jurisdicției constituționale nr. 502-XIII din 16 iunie 1995”, fără a specifica expres prevederile legale de rigoare, la 03.06.2014 Curtea Constituțională a adoptat Decizia nr. AG-3 prin care a aprobat Regulamentul privind procedura de examinare a sesizărilor depuse la Curtea Constituțională. Aceasta în pofida faptului că Codul jurisdicției constituționale nu prevede adoptarea unor astfel de decizii, iar art. 64 din Codul jurisdicției constituționale stipulează expres: „*Deciziile sunt pronunțate de Curtea Constituțională, de Președintele și de judecătorii Curții în cazurile prevăzute de procedura jurisdicției constituționale, cu excepția celor care necesită hotărâri sau avize*”.

În opinia noastră, Curtea își depășește competențele când interpretează prevederile Codului jurisdicției constituționale, ba chiar instituie norme primare:

1. Regulamentul privind procedura de examinare a sesizărilor depuse la Curtea Constituțională nu poate să instituie „proceduri specifice examinării sesizărilor depuse la Curtea Constituțională”, care nu sunt prevăzute de Codul jurisdicției constituționale.

2. Dacă art. 9 din Codul jurisdicției constituționale stabilește: „(...) Președintele Curții dispune transmiterea sesizării spre examinare preliminară în termenul stabilit: a) *unui sau mai multor judecători ai Curții*; b) *unei subunități a Secretariatului ori unui judecător-asistent*”, apoi pct. 5-6 din Decizia nr. AG-3 prevede: „5. Președintele Curții, primind sesizarea, *printr-o rezoluție dispune transmiterea acesteia către Secretariatul Curții spre analiză prealabilă admisibilității*”. Mai mult, „*Secretarul general repartizează sesizarea Secției expertiză juridică și coordonează întreaga procedură de analiză a sesizării prealabilă admisibilității*”. Credem că *aceste norme sfidează nu doar Codul jurisdicției constituționale, Legea cu privire la actele normative, dar și Constituția Republicii Moldova*.

3. În opinia noastră, Curtea a interpretat voluntar sintagma „*examinare preliminară*” din art. 9 al Codului jurisdicției constituționale prin „*analiză prealabilă admisibilității*” în pct. 5 din Decizia nr. AG-3, atât timp cât nici Codul jurisdicției constituționale, nici Legea cu privire la Curtea Constituțională nu operează cu termenul „admisibilitate”.

4. Considerăm că prevederile punctelor 5-13 din Decizia nr. AG-3 lezează principiul independenței judecătorilor Curții (raportori) și art. 8 alin. (1) lit. b, e și g, deoarece, potrivit normei legale citate supra, examinarea prealabilă a sesizărilor trebuie să se exercite de subunitatea Secretariatului sau judecătorului asistent coordonată de judecătorului Curții numit de Președintele Curții.

5. Ambiguitatea prevederilor pct. 5-13 din Decizia nr. AG-3 este evidentă, deoarece în pct. 17-18 se menționează că judecătorul-asistent și referentul întocmesc fișa analitică sub conducerea judecătorilor Curții (raportori), dar nu a Președintelui Curții și cu atât mai mult a secretarului general [15, art. 21]: „17. Primind sesizarea și fișa analitică, judecătorul-raportor examinează conținutul acestora și întocmește un aviz asupra sesizării. 18. *În activitatea sa judecătorul-raportor este asistat de către un judecător-asistent și un asistent judiciar (referent), de regulă, care a întocmit fișa analitică*”.

În temeiul celor invocate supra conchidem că *Curtea Constituțională:*

- *nu este abilitată prin lege cu dreptul de a emite decizii de inadmisibilitate a sesizărilor, inclusiv a celor privind excepția de neconstituționalitate;*

▪ **este în drept să pronunțe decizii de respingere a sesizării în cazul când constată că sesizarea nu este motivată, nu cuprinde obiectul și împrejurările pe care subiectul își întemeiază cerințele, nu sunt expuse normele legale și argumentele care justifică că norma contestată contravine Constituției.**

În temeiul principiului *lex specialis derogat legi generali*, în caz de divergență între o normă generală (art. 26 alin. (5) din Legea cu privire la Curtea Constituțională) și o normă specială (art. 64 și 71 din Codul jurisdicției constituționale), care se conțin în acte normative de același nivel, se aplică norma specială [4, art. 5 alin. (3)], considerăm că **toate deciziile Curții Constituționale, inclusiv așa-numitele decizii de inadmisibilitate a sesizărilor, nu sunt definitive și pot fi contestate la Curte.**

Considerăm **neconforme principiilor clarității și previzibilității normelor juridice dispozițiile art. 26 alin. (5) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art. 5 lit. g), art. 78 alin. (7), art. 82 alin. (2)-(3) din Codul jurisdicției constituționale și contrare normei constituționale prevăzute de art. 140 alin. (2) din Constituție.**

BIBLIOGRAFIE

1. Constituția României: decizii ale Curții Constituționale, hotărâri CEDO, hotărâri CJUE, legislație conexasă, îngr. ed. Tudorel Toader, Marieta Safta. București: Hamangiu, 2015, 440 p.
2. Legea României nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 807 din 3 decembrie 2010.
3. Hotărârea Curții Constituționale a României nr. 26/2010 privind actele de sesizare a Curții Constituționale în temeiul art. 146 lit. d) din Constituție publicat în Monitorul Oficial al României. În vigoare de la 01 ianuarie 2011.
4. Legea nr. 100/22.12.2017 cu privire la actele normative. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 7-17/34, din 12.01.2018.
5. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225/30.05.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 111-115/451, din 12.06.2003.
6. Nicolae M. Contribuții la studiul conflictului de legi în timp în materie civilă, București: Universul Juridic, 2013. 600 p.
7. Deleanu I. Noul Cod de procedură civilă: comentarii pe articole. București: Universul Juridic, 2013, 2 vol., Vol. 1: Art. 1-621, 840 p.
8. *Affaire Scoppola c. Italie (No 2) (Requête no 10249/03.* [on line] <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22%3A%22001-94073%22%7D>}; ECLI:NL:HR:2011:BP6878 <https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:HR:2011:BP6878> (vizitat la 11.09.2019).
9. Noul Cod penal adnotat / Petruț Ciobanu, Dragoș Bogdan. București: Rosetti International, 2015. [on-line] <https://cdn4.libris.ro/userdocspdf/604/52.pdf> (vizitat la 11.09.2019).
10. Caracterul neconstituțional al unor prevederi din Legea de punere în aplicare a NCPP. [on-line] <https://www.juridice.ro/317339/caracterul-neconstituțional-al-unor-prevederi-din-legea-de-punere-in-aplicare-a-ncpp.html> (vizitat la 11.09.2019).
11. Cauza Ispan contra României (Cerere nr. 67710/01) [on-line] <https://jurisprudentacedo.com/Ispan-contra-României-Nationalizare-teren-proprietate-actionar-societate.-Revendicare.html> (vizitat la 11.09.2019).
12. Cauza *Allenet de Ribemont versus Franța*. [on-line] <https://jurisprudentacedo.com/ALLENET-DE-RIBEMONT-c.-FRANTEI-Persoana-retinuta-desemnata-ca-vinovata-de-catre-inalti-functionari-ai-politiei-in-timpul-unei-conferinte-de-presa-tinuta-cu-ministrul-de-interne.html> (vizitat la 11.09.2019).
13. Ghid privind art. 6 din Convenția europeană a drepturilor omului. Dreptul la un proces echitabil (aspectul civil). Actualizat la 30 aprilie 2018. [on line] ier.gov.ro/wp-content/uploads/2018/11/Ghid-art.-6-din-CEDO-civil-30.04.2018.pdf (vizitat la 11.09.2019).
14. Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29.07.94, republicată. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 78/140, din 29.03.2016.
15. Codul jurisdicției constituționale nr. 502 din 16.06.95, Monitorul Oficial al R.Moldova nr. 53-54/597, 28.09.1995
16. Decizia Curții Constituționale din 20.05.2003 pentru respingerea sesizării unui grup de deputați în Parlament. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 91-96/8, din 30.05.2003.
17. Decizia Curții Constituționale nr.7 din 02.04.2014 de respingere a sesizării nr.22a/2014 pentru controlul constituționalității articolului 14 alin.(4) din Legea nr. 344-XIII din 23 decembrie 1994 privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz-Yeri). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 99-102/15, din 25.04.2014.
18. Decizia nr. 99 din 30.09.2019 de inadmisibilitate a sesizării nr.130g/2019 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 258 alineatele (2) și (3) din Codul administrativ. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 306-309/190, din 11.10.2019.
19. Decizia nr.2 din 12.04.2013 privind inadmisibilitatea sesizării pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr.192-XIV din 12 noiembrie 1998 privind Comisia Națională a Pieței Financiare (Sesizarea nr.35a/2012). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 92-95/7, din 26.04.2013.
20. Hotărârea Curții Constituționale nr.2 din 09.02.2016 pentru interpretarea articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituția Republicii Moldova (excepția de neconstituționalitate) (Sesizarea nr. 55b/2015). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 55-58/9, din 11.03.2016.